realitatea istorică şi în contradicţie cu ea, ne propunem să înfăţişăm în cele ce urmează — pe baza unui volum relativ mare de documente, în parte inedite, din arhive româneşti şi străine, şi a unei informări bibliografice ce tinde a fi cît mai largă — activitatea diplomatică a României în conjunctura creşterii primejdiei de agresiune în Europa centrală şi de sud-est din partea Germaniei hitleriste în ajunul celui de al doilea război mondial şi în timpul primului an de război, pînă în mai 1940" (p. 27).

Volumul *Diplomaţia României...* impresionează, în mod deosebit, prin documentaţia bogată şi variată : documente semnificative din arhivele româneşti şi străine (în special germane), colecţii de documente diplomatice străine editate în ultimii ani, memoriile, scrisorile, însemnările unor oameni politici şi diplomaţi români, memoriile unor comandanţi militari şi diplomaţi străini, presa timpului etc.

Chiar dacă se adresează mai cu seamă specialiştilor, cartea Vioricăi Moisuc, departe de a fi aridă, îmbină armonios rigorile stilului ştiinţific cu expunerea clară, cursivă a faptelor, rezultînd o lucrare unitară, atît prin conţinut cît şi prin maniera de tratare a problemelor.

Avînd în vedere rezultatele obţinute de autoare precum şi profilul tematic al volumului, credem că era bine să cuprindă şi un *rezumat* în principalele limbi de circulaţie mondială.

*Diplomaţia României şi problema apărării suveranităţii şi independenţei naţionale în perioada martie 1938 — mai 1940* constituie, fără îndoială, o realizare importantă a istoriografiei noastre contemporane, o lucrare fundamentală în domeniul cunoaşterii politicii externe a României dintr-o perioadă cu adînci implicaţii, şi nu numai imediate, pentru evoluţia a numeroase state şi popoare.

*Ion Agrigoroaiei*

ANUARUL INSTITUTULUI DE ISTORIE ŞI ARHEOLOGIE „A. D. XENOPOL", VIII (1971), XXV + 554 p.

Publicaţie de înaltă ţinută ştiinţifică, bucurîndu-se de frumoase aprecieri atît în ţară, cît şi în străinătate, Anuarul Institutului de istorie şi arheologie „A. D. Xenopol" din Iaşi oferă, prin cel de al VIII-lea tom, o nouă şi valoroasă contribuţie la dezvoltarea ştiinţei noastre istorice. Cu regretul că, din motive de spaţiu, nu putem să argumentăm pe larg afirmaţia, vom încerca să o ilustrăm totuşi printr-o succintă trecere în revistă a materialelor incluse în acest din urmă număr.

Seria lor este deschisă de articolul semnat de Gh. Buzatu, *N. Iorga (100 de ani de la naştere)* (p. XIII—XXV). Deşi este vorba de un material comemorativ, autorul (care, împreună cu N. Grigoraş, a îngrijit şi volumul *Nicolae Iorga. Omul şi opera*, Ed. Junimea, 1971) a redat remarcabila personalitate a lui Iorga într-o manieră care, întrunind toate atributele acestui gen de lucrări, este, în acelaşi timp, ştiinţifică. Tot marelui istoric îi este consacrat şi articolul lui D. Ciurea, *N. Iorga şi problemele cercetării istorice (p. 375—378)*, privind contribuţia sa la dezvoltarea disciplinei noastre.

Acelaşi D. Ciurea semnează studiul *Diplomatica latină în Ţările române. Noi contribuţii* (p. 1—25). Datele prezentate aici, însoţite de facsimile, oferă posibilitatea unei mai bune cunoaşteri a modului în care cancelariile domneşti din Moldova şi Ţara Românească au utilizat limba latină în secolele XIV—XVII, ca şi, adăugăm, a unor aspecte ale culturii noastre vechi.

Într-un domeniu care, datorită unor mai vechi preocupări, îi este deosebit de familiar, I. Caproşu este autorul unui substanţial studiu, *Camătă şi cămătari în Moldova în epoca fanariotă* (p. 27—59), ce aduce importante contribuţii la cunoaşterea situaţiei financiare din această perioadă, ceea ce oferă şi o premisă pentru o mai exactă înţelegere a situaţiei generale a societăţii moldovene din veacul al XVIII-lea.

Într-un alt studiu, V. Russu și D. Vitcu, *Frămîntări politice interne în vremea guvernării D. Ghica—M. Kogălniceanu (1868—1870)* (II) (p. 61—98), a cărui primă parte a fost publicat în numărul anterior al aceleiași publicații, este abordat un important moment din perioada instabilității guvernamentale, analiza pe care o fac autorii constituind o importantă contribuție la cunoașterea situației politice a României anilor 1866—1871.

Se impun, de asemenea, atenției studiile datorate lui N. Grigoraș, cunoscut specialist în domeniul instituțiilor medievale, *Abuzurile și corupția membrilor aparatului de stat feudal din Moldova. Sec. XV—XVII*, (p. 99—117), V. Ciobanu, *Aspecte ale relațiilor comerciale dintre Moldova și Polonia în secolul al XVIII-lea* (p. 119—144) — cu care autorul continuă utila investigare a raporturilor moldo-polone — și Alexandru I. Gonța, *Începutul industriei alcoolului în Moldova feudală* (p. 145—157), conținînd interesante precizări.

Importante contribuții sînt aduse și în domeniul istoriei moderne de Ecaterina Negruți-Munteanu, *Sfatul administrativ al Moldovei între anii 1832 și 1862* (p. 159—199), Adrian Macovei, *Unificarea vamală între Moldova și Țara Românească*. I (p. 201—244), Corneliu Istrati, *Despre gospodăria moșierească din regiunea de munte a Moldovei la mijlocul secolului al XIX-lea* (p. 245—260). Bazate pe un foarte bogat material documentar, în cea mai mare parte de arhivă, amintitele studii au permis formularea unor solide concluzii asupra problemelor pe care le abordează.

Merită subliniată, de asemenea, tendința de a lărgi baza documentară prin apelul la surse externe, prezentă în temeinicele studii datorate lui Constantin C. Angelescu — care utilizează informații existente în arhivele din Merseburg —, *Despre ultima fază a luptei pentru Unire în Moldova* (p. 261—278) și L. Boicu, *Raporturile româno-poloneze oglindite în memoriile lui Wladislaw Czartoryski* (p. 279—286), privind importanta perioadă a anilor 1860—1864.

Dintre materialele referitoare la istoria contemporană amintim, mai întîi, studiile lui I. Agrigoroaiei, *Programul Partidului național-liberal din perioada 1918—1921 și unele probleme referitoare la dezvoltarea economiei naționale* (p. 287—298) și I. Saizu, *Contradicții între partidele burgheze din România în domeniul politicii economice (1922—1928)* (p. 299—316), ambele cuprinzînd importante contribuții privind raportul între politic și economic în perioada interbelică. Un interesant aspect al politicii externe din aceeași perioadă, mai puțin cunoscut pînă acum, este abordat de J. Benditer și I. Ciupercă, *Relații româno-germane în perioada 1828—1932* (p. 317—330). Pe baza unor noi surse documentare, L. Eșanu și C. Botez subliniază *Tradițiile revoluționare ale muncitorimii ceferiste ieșene* (p. 331—341), în vreme ce D. Șandru și Gh. I. Florescu întreprind o amănunțită analiză privind *Inventarul agricol din România între cele două războaie mondiale* (p. 343—374), studiu care permite nu numai cunoașterea tehnicii agricole, ci și înțelegerea unor fenomene social-economice.

Importante informații sînt incluse și în rubrica „Documentar", care cuprinde materialele lui D. Constantinescu, *Documente moldovenești din secolul al XVII-lea (1642—1698)*, (p. 379—396) — publicate și în facsimil —, Paul Mihail și I. Caproșu, *Despre ceremonialul domnesc* (p. 397—399) — cu precizări privind informațiile oferite de *Condica* logofătului Gheorgachi —, ca și N. Soicescu, *Lista marilor dregători moldoveni (1348—1711)*, (p. 401—424), minuțios și util instrument de lucru.

Chiar și această sumară trecere în revistă subliniază, credem, varietatea și importanța materialelor pe care le include tomul la care ne referim, reflectare a fructuoasei munci desfășurate la Institutul de istorie și arheologie din Iași, ai cărui cercetători semnează majoritatea materialelor, ci și a eforturilor redacției de a da „Anuarului" un înalt nivel științific. În legătură cu aceasta, nu putem încheia fără a aminti și consistența rubricilor de recenzii (p. 425—494) și note bibliografice (p. 495—548), care se ilustrează nu numai prin multitudinea referințelor, ci și, mai ales, prin spiritul lor critic. Se poate aprecia, astfel, că tomul

la care ne-am referit, completat cu o cronică a vieții științifice, constituie, sub toate raporturile, o frumoasă reușită.

*V. Cristian*

REVUE BELGE D'HISTOIRE CONTEMPORAINE (BELGISCH TIJDSCHRIFT VOOR NIEUWSTE GESCHIEDENIS), III, 1972, nr. 1—2.

Revista belgiană de istorie contemporană (de fapt modernă și contemporană), condusă cu autoritate și competență de binecunoscutul istoric Prof. Dr. Jan Dhondt, șeful Seminarului de istorie contemporană de la Universitatea din Gand, abordează o gamă variată de probleme ale istoriei țării dintre Ardeni și Marea Nordului.

Și în anul acesta, în numerele 1 și 2 sînt surprinse aspecte semnificative și mai puțin cunoscute privind : economia, viața socială și politică a Belgiei. Demnă de remarcat este preocuparea colaboratorilor și a colectivului redacțional (format din tinerii istorici D. E. Devresse, E. Witte și R. van EEnoo) de a prezenta atît dezbaterea unor probleme generale ale istoriei Belgiei, cît și probleme de istorie regională. Sînt semnificative, în acest sens, contribuțiile revistei în discutarea și elucidarea unor probleme economice, precum și explicațiile care se dau cu privire la dezvoltarea spectaculoasă a economiei belgiene la începutul secolului al XIX-lea. Pe această linie se încadrează articolul semnat de J. Laureyssens, *Le crédit industriel et la Société Générale de Pays-Bas pendant le régime hollandais (1815—1830),* (p. 119—140). Materialul, edit și inedit, permite autoarei prezentarea unui aspect mai puțin studiat, acela al evoluției acestei societăți, prima de acest fel din Belgia. Sînt prezentate cît se poate de edificator, pe lîngă modalitățile și mijloacele de activitate ale societății și cadrul politic al perioadei, dată fiind tocmai unirea Belgiei cu Olanda, realizată în anul 1815.

Așa cum s-a arătat, revista se preocupă de probleme ale istoriei regionale și locale încadrate în marile evenimente ale istoriei Belgiei. Sînt prezentate chestiuni privind dezvoltarea unor orașe belgiene, probleme politice care au preocupat în egală măsură oamenii politici dar și mase mai largi. Demne de remarcat sînt studiile semnate de J. M. De Vuyst-Hendrix, *Un conflit de caractère moyenageux au XIX-ème siècle...,* (p. 169—187) și A. M. Wegnez, *L'opinion liégéoise et la remilitarisation de la Rhénanie,* (p. 51—72).

Primul studiu este consacrat unui îndelungat proces purtat de locuitorii satului Oigines-en-Tiérache cu diferiți seniori, pentru exploatarea și stăpînirea pădurii Tiérache. Încadrat perfect în cadrul marilor evenimente care au dominat istoria Belgiei în secolele XVIII și XIX, studiul răspunde unor imperioase necesități de clarificare a problemelor de istorie economică a Belgiei.

Al doilea studiu prezintă atitudinea opiniei publice din marele oraș belgian Liège față de remilitarizarea zonei rhenane. Plecînd din ziua de 7 martie 1936, autoarea urmărește, prin intermediul presei, cum a reacționat populația din Liège, oraș apropiat de granița cu Germania, față de acest eveniment.

În cele 240 de pagini, „Revue belge d'histoire contemporaine" cuprinde, alături de studii și articole, numeroase cronici, recenzii și prezentări.

Prin tematica abordată, prin colaborarea prestigioasă de care se bucură, revista se situează în rîndul prețioaselor surse de informare pentru toți cei care se interesează de istoria acestei minunate țări.

Nu putem încheia această succintă prezentare fără a face precizarea că, materialele cuprinse în revistă sînt scrise, unele în limba franceză iar altele în limba flamandă. Noi ne-am referit la cele scrise în limba franceză.

*A. Filimon*